

มาตรการกฎหมายเพื่อการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน : ศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

**Legal Measures for Sustainable Wetland Management : A Study of the
Khuan Kee Sian Wetland in Thale Noi No-Hunting Area, Khuan Khanun
District, Phatthalung Province**

จิราพร มากแก้ว

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

679 ถนนพรานนก แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

Jiraporn Makkaew

Faculty of Law, Thammasat University

679 Pran nok Rd. Baan Cha Loi, Bangkok noi Bangkok 10540

E-mail : Jirapornmakkaew@gotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หัวข้อ “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน : ศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อศึกษากฎหมายและนโยบายของประเทศไทยและของต่างประเทศว่ามีมาตรการอย่างไรบ้าง ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน และเพื่อเสนอแนะแนวทางที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา

พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน มีคุณค่าทางธรรมชาติสูง มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งเหมาะสมที่สัตว์สามารถดำรงชีพได้ จากความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวจึงถูกประกาศให้พื้นที่เป็นคุ้มครอง เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 และปี พ.ศ.2541 ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชุ่มน้ำที่มีสำคัญระหว่างประเทศตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat) ทั้งที่พื้นที่ได้รับการคุ้มครองทั้งจากกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ แต่พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียนกลับมีสภาพเสื่อมโทรม คุณภาพน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชัน พบการบุกรุกพื้นที่และชุมชนทะเลน้อยก็เข้าใช้ที่ดินผิดประเภท

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญของปัญหาเกิดจากกฎหมายที่บังคับใช้ ขาดมาตรการที่เหมาะสมกับการจัดการปัญหาในพื้นที่และเกิดจากการดำเนินกิจกรรมบางประเภทของของชุมชนขนาดเล็ก เช่น การเทน้ำทิ้งเสียจากการย้อมสีกระจุกลงสู่ธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด การเททิ้งขยะได้ถูบ้าน ชุมชนขาดสถานที่จัดการขยะที่ถูกหลักวิชาการ ชุมชนต้องการเข้าใช้พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่ทำลายในพื้นที่ เช่น การบุกรุกพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ พื้นที่ขาดผู้มีความรู้เฉพาะทางด้านพื้นที่ชุ่มน้ำ และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวทุเลาลงและนำไปสู่มาตรการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม เรื่องแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวมถึงเสนอให้ชุมชนใช้สิทธิธรรมชาติแทนสิทธิเคมีในการย้อมสีกระจุค เสนอให้เทศบาลท้องถิ่นออกข้อกำหนด เรื่องดาข่ายรองรับขยะก่อนเททิ้ง โดยบังคับใช้กับครัวเรือนที่เจาะพื้นบ้าน และออกข้อกำหนดให้มีจุดรองรับขยะในบริเวณที่รถขยะของเทศบาลเข้าไม่ถึง รวมถึงเสนอให้มีการนำเทคโนโลยีในการทำแผนที่พื้นที่คุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ และแสดงหลักเขตให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและไม่รุกล้ำเข้าไปเพื่อใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร โดยข้อเสนอต่อปัญหาทำลาย คือ เสนอให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง เป็นหน่วยงานหลักในการสร้างเครือข่ายระหว่างจังหวัดที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำ และแลกเปลี่ยนบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสีย ขอเสนอให้กรมอุทยานฯ มีข้อกำหนดให้การประจำราชการของหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่คุ้มครองนั้นต้องมีระยะเวลาประจำการต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี รวมไปถึงเสนอให้มีการกำหนดแผนการดำเนินที่สร้างความร่วมมือกับประเทศภาคีเพื่อแลกเปลี่ยนและเรียนรู้การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีลักษณะปัญหาคล้ายคลึงกัน และออกข้อกำหนดสร้างโอกาสให้ชุมชนและมูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำได้มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : พื้นที่ชุ่มน้ำ การคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ พรุควนจี่เสีย, พื้นที่แรมซาร์

Abstract

This article is part of a thesis titled “Legal Measures for Sustainable Wetland Management: A Study of the Khuan Kee Sian Wetland in Thale Noi Non-Hunting Area, Khuan Khanun District, Phatthalung Province,” which aims to investigate legal measures related to the protection and conservation of the Kuan Kee Sian. This topic was researched to investigate the sources of the problem in the Khuan Kee Sian Wetlands, in accordance with the Convention on Wetlands of International Importance, particularly as a Waterfowl Habitat. to research Thai laws and policies. to investigate worldwide treaties

and agreements on wetland management and to propose long-term solutions to the problem. Kuan Kee Sian wetlands are located in an area where wildlife hunting is prohibited. It was designated as Thailand's first non-hunting area in 1960, and in 1998, The Royal Thai Government suggested that the wetlands be included in the Ramsar Site List of Wetlands of International Importance under the Convention on Wetlands of National Importance. Particularly as waterfowl habitat (the Convention on Wetlands of International Importance, particularly Waterfowl Habitat) or the Ramsar Convention, which has the primary goal. Wetland resources must be managed wisely to conserve and stop the loss of the world's wetlands. It is a legally protected region. However the wetland is degradation. It was discovered in nature. The quality of surface water is degrading. The phenomena of eutrophication occur. The inappropriate type of land was used to encroach on community areas. According to the research study, the main reason for the problem was that the existing law had not been modified. And from communal conduct, such as dumping untreated effluent from kra-jood dyeing into nature. Garbage dumping beneath the home the community lacks a technically correct waste management facility. Wetland access is required by the community for agricultural and land development. Furthermore, the operation including the transfer of government officials in the Department of National Parks' wild animals and plants has an impact on the activities of the Thale Noi Wildlife Sanctuary. To ensure that these challenges can be avoided and lead to sustainable wetland management strategies. As a result, there is a request for more changes. pollution source The Promotion and Conservation of National Environmental Quality Act defines lethal substances. It was also planned in the Public Health Act of 1992 to develop a network between provinces having wetlands and to exchange personnel with wetlands experience. Establishing collaboration with other countries to participate in operations in the Kuan Kee Sian Area is one example. Additionally, it is proposed that the Ministry of Natural Resources and Environment issue a requirement or issue a notice requiring the civil service of the head of government agencies in protected areas to be stationed continuously for at least three years, including the establishment of an action plan that has cooperation with the country. Parties will exchange personnel and learn how to manage wetlands with similar concerns. Including provisions to allow communities and the Wetland Foundation to engage in the maintenance of the region.

Keywords : The wetland, The wetland protection, Khuan Kee Sian Wetland, Ramsar site

บทนำ

พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน มีเนื้อที่ประมาณ 3,085 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ตั้งอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งทุนทางธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อสิ่งมีชีวิตหลายประการ และบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียนก็เป็นที่ตั้งของชุมชนทะเลน้อยด้วย “พรุควนจีเสียน” เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่ถูกระบุให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503¹ ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 “พรุควนจีเสียน” ถูกบรรจุในบัญชีรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat) ซึ่งประเทศภาคี ต้องดำเนินงานและประสานงานให้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา ดังต่อไปนี้ (1) การอนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก (2) การดำเนินการในการแก้ไขและลดปัญหาความขัดแย้งในเรื่องของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างประเทศ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า ในอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำได้มีภาระระบุว่า ภาคีจะต้องร่วมมือกันในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ที่ใช้ร่วมกัน (3) การดำเนินการด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำและจากสิ่งมีชีวิตอย่างชาญฉลาด โดยการคำนึงถึงการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ในกระบวนการดำเนินงานต้องกำหนดแผนการใช้ที่ดินและแผนการจัดการระดับชาติ เพื่อให้การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำคงอยู่ซึ่งความหลากหลายของระบบนิเวศไว้ (4) การดำเนินการด้านการป้องกันการเสื่อมโทรมหรือเสื่อมสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีการขึ้นทะเบียน จำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบสภาพของพื้นที่อยู่เสมอ²

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กิจกรรมบางประเภทของชุมชนทะเลน้อย ซึ่งได้แก่ตำบลทะเลน้อย และชุดตำบลนางตุนั้น สร้างส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน ซึ่งมีความอ่อนไหวทางชีวภาพ เพราะพื้นที่มีระบบนิเวศที่หลากหลายและซับซ้อน มีวัฏจักรที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยหากระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่งถูกระบบกระทบกระเทือนหรือถูกทำลายลง ระบบนิเวศอื่นย่อมถูกระบบกระทบกระเทือนตามไปด้วย³ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่น้ำส่วนใหญ่ของประเทศไทย มักจะใดแก่ ปัญหาการรุกล้ำเข้าครอบครองและเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำ เช่น น้ำเน่าเสีย น้ำปนเปื้อนสารพิษสารเคมี ปัญหาการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นที่รุกราน ปัญหาการจัดการกิจกรรมภายในพื้นที่ชุ่มน้ำ

¹ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2503 เรื่องกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่า, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 (วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2525).

² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม “รายงานการสัมมนาเรื่องสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย” (สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย, โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่าลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร, วันที่ 13-14 มกราคม 2540) 28.

³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินทรีเทคโปรดิวชันเทคโนโลยีจำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2543) 7.

และพื้นที่โดยรอบ เช่น กิจกรรมจากการท่องเที่ยว ปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อย่างไม่เหมาะสม เช่น จำนวนผู้เข้าใช้ประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ ช่วงเวลาที่เข้าใช้และวิธีการที่เข้าใช้ ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงปัญหาความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละท้องถิ่น⁴ ซึ่งในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน พบความเชื่อมโยงโทรมในพื้นที่ชุ่มน้ำ อาทิ คุณภาพน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่น เกิดเหตุการณ์ปลาลอยตายเต็มบึงทะเลน้อย⁵ รวมไปถึงพบการบุกรุกพื้นที่ และการเข้าใช้ที่ดินผิดประเภท ซึ่งสามารถสรุปปัญหาในพื้นที่ตามข้อเท็จจริงที่ได้ลงพื้นที่ศึกษา ดังนี้ (1) ปัญหามลพิษทางน้ำ เกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากการขุดลอกสู่ธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด (2) ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากการวิธีการเททิ้งได้้ถุนบ้านของชุมชน จำนวนปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในฤดูกาลท่องเที่ยว และ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกหลักสุขาภิบาล (3) ปัญหาการบุกรุกที่ดิน เพื่อการเกษตรและการปศุสัตว์ เนื่องจากการแสดงหลักเขตแดนไม่ชัดเจน รวมไปถึงประเด็นปัญหาทำลายในพื้นที่ได้้แก่ พื้นที่ที่ถูกบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ พื้นที่ขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้เฉพาะทาง และบุคลากรในพื้นที่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

การศึกษาจึงครอบคลุมไปถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนทะเลน้อยเพื่อที่จะได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชุมชน และทราบถึงสาเหตุของปัญหา ตลอดจนศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ด้านนโยบาย และกฎหมายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ จนนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่จะสามารถเพื่อที่จะได้ยับยั้งความเสื่อมโทรมและการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษากฎหมายและนโยบายของประเทศไทยว่ามีมาตรการอย่างไรบ้าง ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญห ในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

⁴ ดร.ศันสนีย์ ชูเวท ณะทำงานวิชาการพื้นที่ชุ่มน้ำ “สาเหตุสำคัญของปัญหาที่เผชิญอยู่” (การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้: การบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย, ห้องประชุมเทศบาลบึงโขงหลวง จังหวัดบึงกาฬ และ การประชุมผ่านระบบ ZOOM Meeting, 24-25 สิงหาคม 2565) จิราพร มากแก้ว เข้าร่วมประชุมผ่านระบบ Zoom 24 สิงหาคม 2565).

⁵ MGRONLINE, “ทะเลน้อย” วิกฤต มลพิษในน้ำทำปลาลอยตายต่อเนื่องเป็นวันที่ 3 ไร่หน่วยงานรัฐดูแล (9 มีนาคม 2566) MGRONLINE < <https://mgronline.com/south/detail/9570000120479>>.

การทบทวนวรรณกรรม

จิรารัตน์ พรเทพบัญชา วิจัยเรื่อง “การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555 จิรารัตน์ พบว่า ปัญหาใหญ่ของพื้นที่คือการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายไม่เต็มประสิทธิภาพ จึงเกิดปัญหาความเสื่อมของทรัพยากรธรรมชาติประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนโดยไม่มีการบำบัด การเข้าบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำการเกษตร และหน่วยงานของรัฐในท้องที่ขาดการบูรณาการ จิรารัตน์จึงเสนอให้มีนโยบายเพื่อการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นการเฉพาะ โดยเสนอให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติ และเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำกลไกทางกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมและยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำ

งานวิจัยของ สุรชาติพิศ โปธิศรี วิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2549 สุรชาติพิศ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีกฎหมายหลักอยู่หลายฉบับ ที่จัดการการท่องเที่ยว กรณีดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้ สุรชาติพิศจึงเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เหลือกฎหมายหลักฉบับเดียวที่มีมาตรการครอบคลุม ทั้งควบคุมพื้นที่ที่เป็นแหล่งเที่ยวท่อง และควบคุมกิจกรรมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อจังหวัดพัทลุงถูกประกาศให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองรองต้องห้ามพลาด การศึกษาข้อเสนอแนะในงานวิจัยของสุรชาติพิศย่อมนำมาปรับใช้ในงานฉบับนี้ได้

งานวิจัยของ สุรชาติณี แทนอ่อน ที่วิจัยเรื่อง “การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงครามตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550 สุรชาติณีเสนอให้มีแผนแม่บทในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง และเสนอให้มีการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดให้มีความสอดคล้องตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยกำหนดแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นการเฉพาะ ซึ่งการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยให้เป็นไปตาม อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยดังกล่าว ผู้เขียนพบว่าหากจะหาสาเหตุของปัญหาของการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา แต่ด้วยทฤษฎีที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันคงไม่เพียงพอต้องศึกษาถึงวิถีชีวิตและ มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของพื้นที่ด้วย

สมมติฐานของการศึกษา

ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน มีสาเหตุสำคัญมาจากพฤติกรรมของคนในชุมชน ได้แก่ การเทน้ำเสียจากกระจุกลงสู่ธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด การทิ้งขยะใต้ถุนบ้าน และการบุกรุกพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แม้กฎหมายที่มีอยู่จะเพียงพอต่อการคุ้มครองและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน แต่ขาดมาตรการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาดังกล่าว และหากหน่วยงานบูรณาการการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถแก้ปัญหา และยับยั้งความเสื่อมโทรมในพื้นที่ลงได้

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษามาตรการทางกฎหมาย นโยบายของประเทศไทย อนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการคุ้มครองและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน พื้นที่ประมาณ 3,085 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. ได้ทราบถึงกฎหมายและนโยบายของประเทศไทยว่ามีมาตรการอย่างไรบ้าง ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. ได้ทราบถึงอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
4. ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหายังที่ยั่งยืน ในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ศึกษาจากเอกสาร มติคณะรัฐมนตรี กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ แผนปฏิบัติการ หนังสือ บทความ มาตรการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำศึกษาตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ การลงพื้นที่ชุมชนสำรวจด้วยตนเอง การสัมภาษณ์ประชาชน เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และจากรายงานการประชุมคณะกรรมการการจัดการพื้นที่ทะเลน้อย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้ได้สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เสียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อย่างยั่งยืน

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development)

คือ “การนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและทรัพยากรนั้นยังคงสามารถสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้อยู่” ซึ่ง Sustainable development การพัฒนาอย่างยั่งยืน ปรากฏในหลักการที่ 2 ของ Stockholm Declaration 1972⁶ ต่อมา ประชาคมโลกได้มีการตั้ง คณะกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนา (World Commission on Environment and Development : WCED) เพื่อวางแนวทาง กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยวางเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเอาไว้ว่า “มนุษยชาติสามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนานั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปที่จะพัฒนาเพื่อสนองต่อความต้องการของเขา”⁷ โดยปัจจุบันนี้หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้กลายเป็นหลักการที่ประชาคมโลก ใช้ยึดเป็นกรอบดำเนินการและนำไปบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ โดยเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDG)⁸ ถือเป็นกรอบดำเนินการหลักที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงสุดในเวทีโลก ทั้งยังเป็นหลักการที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งประเทศไทยก็ได้นำหลักการนี้มาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 56 ที่วางหลักให้รัฐต้องดำเนินการ ให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. หลักการป้องกัน (Principle of Prevention)

หลักการป้องกันนี้มีแนวคิดมาจากสภาพของสังคมมนุษย์ในอดีตที่จะปกป้องชีวิตจากโรคร้ายไข้ โดยวิธีการปกป้องที่ดีที่สุดนั้นคือป้องกันไม่ให้อันตรายเกิดขึ้น และการป้องกันยังถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพราะในบางกรณีเมื่อความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดขึ้นแล้ว เป็นไปได้อย่างยากที่จะเยียวยาสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมก่อนที่จะได้รับความเสียหาย ทั้งยังพบหลักการป้องกันที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนในกฎบัตรว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมของประเทศฝรั่งเศส และหลักการนี้ยังถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของฝรั่งเศสด้วยเช่นกัน หลักการป้องกันนี้ได้ก่อให้เกิดกลไกทางกฎหมาย เช่น การประเมินอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมล่วงหน้า นอกจากนั้นแล้วหลักการ

⁶ ดู Stockholm declaration 1972 Principle 2.

The natural resources of the earth, including the air, water, land, flora and fauna and especially representative samples of natural ecosystems, must be safeguarded for the benefit of present and future.

⁷ ดู “Our Common Future” ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเอาไว้ “Humanity has the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. The concept of sustainable development does imply limits” Chapter 3: Sustainable development para 27, report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (UN).

⁸ ดู United Nations Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development, *Do you know all 17 SDGs?, History*’ 27 (สิงหาคม 2565) THE 17 GOALS <<https://sdgs.un.org/goals>>.

ป้องกันนี้ยังรวมถึงแนวคิดที่ว่ามลพิษอาจจะลดหรือสามารถป้องกันได้จากแหล่งกำเนิด⁹ (Prevention at its source)¹⁰ เช่นเปลี่ยนวิธีการใช้วัตถุดิบหรือเทคโนโลยีการผลิต โดยเชื่อมโยงหลักการการป้องกันกับแนวคิดสร้างแรงจูงใจไม่ให้เกิดการกระทำที่สร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม¹¹

3. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Principle of Public Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลและชีวิตต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเอง โดยเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนซึ่งเป็นส่วนส่งเสริมประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น¹² โดย United Nations ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาว่า คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เพื่อร่วมตัดสินใจและกำหนดเป้าหมายของสังคม ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรและปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐโดยสมัครใจ¹³ โดยนักวิเคราะห์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ทฤษฎีถูกนำมาใช้อ้างอิงมากที่สุดอย่าง Sherry R. Arnstein ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออก 3 กลุ่ม 8 ระดับ¹⁴ ดังนี้ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่ถือว่าไม่มีส่วนร่วม Nonparticipation ซึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมในระดับ (1) Manipulation เป็นระดับที่รัฐเข้าควบคุมแรงกดดัน และ (2) Therapy เป็นระดับการเยยวยาให้เข้าร่วมรู้ข้อมูลเช่นกันเพื่อลดแรงกดดัน กลุ่มสอง คือ กลุ่มเริ่มการมีส่วนร่วม Tokenism ซึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมในระดับ (3) Informing เป็นระดับของการร่วมรู้ข้อมูล ประหนึ่งเสมือนว่าประชาชนมีส่วนร่วมแท้จริง ๆ ไม่มี (4) Consultation เป็นระดับการปรึกษาหารือ มีอำนาจเสนอแต่ไม่มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับระดับที่ 5 และ (5) Placation เป็นระดับของการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น มีสิทธิที่จะให้การเพิ่มเติมความเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจยังคงเป็นของรัฐอยู่ กลุ่มสาม คือกลุ่มที่ ถือว่ามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง Citizen Power ได้แก่การมีส่วนร่วมในระดับ (6) Partnership เป็นระดับของการเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา เป็นหุ้นส่วน ในการเจรจาต่อรองหรือแลกเปลี่ยนประโยชน์บางอย่าง (7) Delegated Power เป็นระดับที่ตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ อาจเป็นในรูปแบบผู้มีอำนาจหรือคณะกรรมการ (8) Citizen control เป็นระดับที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ

⁹ โชคดี นพวรรณ, *การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ กรณีศึกษาโครงการส่งท่อก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550) 57-58.

¹⁰ ดูประกอบ Defining Pollution Prevention Source Reduction is any activity that prevents the creation of solid or hazardous waste at the point of generation or minimizes the volume and toxicity of waste entering the waste stream. Source reduction is one of the primary components of P2, and sometimes the term is used synonymously with P2 ดู Indiana Department of Environmental Management, 'What is Pollution Prevention?' (27 สิงหาคม 2565) <https://www.in.gov/idem/prevention/what-is-pollution-prevention/>.

¹¹ โชคดี นพวรรณ, อ้างแล้ว 9, 57-58.

¹² วิชญา อาริมิตร, *ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563) 14.

¹³ United Nations Digital Library, 'Popular Participation as a Strategy for Community Level Action and National Development 1981' (4 กันยายน 2565) record <<https://digitallibrary.un.org/record/35985>>.

¹⁴ นพร โพธิ์พัฒนชัย, *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาปัญหาทางกฎหมายการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมการเข้าถึงความยุติธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม* (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563) 6-8.

กฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ในงานวิจัย

1. อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศโดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำ (The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat) หรือในอีกชื่อหนึ่งคืออนุสัญญาแรมซาร์ (United Nations, Treaty Series, vol. 996) ตั้งตามชื่อสถานที่ที่มีการจัดประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญาฯ ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 (ปี 1971) ณ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน ซึ่งในการประชุมครั้งแรกได้กำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลกโดยสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด¹⁵ มีสาระสำคัญหลักมี 4 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละภูมิภาคของโลก (2) ลดปัญหาความขัดแย้งในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างประเทศเพื่อให้ภาครัฐร่วมกันจัดการพื้นที่และสิ่งมีชีวิตที่เข้าร่วมกัน (3) เพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่และสิ่งมีชีวิตในพื้นที่อย่างชาญฉลาด (4) เพื่อป้องกันการเสื่อมทรามลงของพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ทั้งนี้อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่ละเมิดอำนาจอธิปไตยของภาคีซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำประเทศใดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วต่อมามีความจำเป็น ประเทศภาคีสามารถถอนออกจากทะเบียนแต่ต้องเสนอพื้นที่ใหม่ทดแทน¹⁶ โดยข้อตกลงของการเข้าร่วมเป็นภาคีนั้น ตามมาตรา 2 วรรค 1 ประเทศภาคีต้องคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติหรือระดับนานาชาติอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อขึ้นทะเบียนแรมซาร์ และต้องกำหนดวางแผนการดำเนินงานการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด¹⁷ ซึ่งประเทศภาคี ได้ให้นิยามความหมายของการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดไว้ว่า “การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ โดยที่สามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าทางธรรมชาติของระบบนิเวศได้”¹⁸ เมื่อประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนขึ้นเสียนขึ้นทะเบียนนั้น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือหน่วยงานหลักที่ได้รับหน้าที่ในการส่งเสริมนโยบายและแผนให้เกิดการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนขึ้นเสียนเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยอาศัยกฎหมายภายในประเทศเป็นเครื่องมือหลักในการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

¹⁵ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ‘ทำความเข้าใจกับอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ’ (กรุงเทพฯ: บริษัท แรบบิท 4 พรินต์ จำกัด, 2552) 1.

¹⁶ เพิ่งอ้าง.

¹⁷ The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat, (*The Ramsar Convention*) (adopted 2 February 1971, entered into force 21 December 1975) 996 UNTS 246 (13 สิงหาคม 2565) volume-996-I-14583 <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20996/volume-996-I-14583-English.pdf>>.

¹⁸ สุราสินี แทนอ่อน, การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงครามตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550) 1.

กฎหมายภายในประเทศที่ใช้ในวิจัย

1. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

ได้พัฒนาและแก้ไขมาจาก พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ด้วยกฎหมายฉบับเดิม ได้ถูกบังคับใช้มาเป็นเวลานาน ไม่สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ทำให้บทบัญญัติและมาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่เหมาะสมแล้ว ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าภาคีกับต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องปรับให้บทบัญญัติสอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ¹⁹ โดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 นั้นทำหน้าที่คุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน ผ่านหมวด 6 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า จึงอยู่ในความดูแลของเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดย มาตรา 68 วางหลักให้หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นผู้รับผิดชอบแผนอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยแผนดังกล่าวต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามมาตรา 45 (3) ซึ่งแผนดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพรวมถึงเป็นพื้นที่พักอาศัยของนกนานาชนิด หากมีผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ ต้องได้รับโทษตามพระราชบัญญัติกำหนด

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 คือพระราชบัญญัติที่สร้างเครื่องมือและกลไกเพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงสร้างบรรทัดฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันให้ส่วนราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และประชาชนได้มีหน้าที่ต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นแล้ว ยังกำหนดมาตรการควบคุมมลพิษ โดยกำหนดให้มีระบบบำบัด อากาศ น้ำ ของเสียตลอดจนกำหนดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหามลพิษ กำหนดผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อมลพิษดังกล่าว อย่างชัดเจน²⁰ โดยมาตรา 69 ที่ได้วางหลักกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ซึ่งตามบทบัญญัติข้างต้น ไม่ได้รวมครัวเรือนที่เป็นสถานที่ประกอบกิจการกระจัดและมีการข้อมลพิษกระจัดเข้าไปด้วย ครัวเรือนที่ดำเนินกิจกรรมที่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงไม่ได้เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้น้ำเสียจากการข้อมลพิษถูกปล่อยออกจากครัวเรือนได้ โดยที่ครัวเรือนไม่ต้องติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย และไม่เป็นความผิดตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนด ในกรณีนี้พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี้เสียนจึงได้รับผลกระทบจากกิจกรรมดังกล่าว การกำหนดให้สถานที่ที่ประกอบกิจการกระจัดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ จึงควรนำมาทบทวนเพื่อปรับให้กฎหมายที่มีอยู่สามารถคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำได้

¹⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ, พระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562.

²⁰ ดู หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535.

3. พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ด้วยบทบัญญัติและข้อกำหนด ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและป้องกันอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชนทะเลน้อย การจัดการและการป้องกันตลอดจนแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดเงื่อนไขให้ท้องถิ่นดูแลเกี่ยวกับสุขลักษณะของสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจการนั้น ๆ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน การดำเนินกิจการกระจัด และการเทน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติ ควรได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการสาธารณสุข ให้คำแนะนำต่อคณะกรรมการสาธารณสุขในการออกกำหนดให้ การเททิ้งน้ำเสียจากสี่กั๊กมีการข้อมกระจัดคือ อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมล่วงหน้า หลักการป้องกัน (Principle of Prevention) ที่ว่ามลพิษอาจจะลดหรือสามารถป้องกันได้จากแหล่งกำเนิด (Prevention at its source) เช่นเปลี่ยนวิธีการใช้วัตถุดิบหรือเทคโนโลยีการผลิต โดยเชื่อมโยงหลักการป้องกันการกับแนวคิดสร้างแรงจูงใจไม่ให้มีการกระทำที่สร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม และออกข้อกำหนดหรือประกาศให้ สถานที่ดำเนินกิจกรรมกระจัด ปลอดภัยจากสารเคมีที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน อีกทั้งมาตรา 25 (5)²¹ เปิดช่องไว้ให้รัฐมนตรีสามารถกำหนดเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญได้ การประกาศตามมาตราดังกล่าวและกำหนดพื้นที่เป็นการเฉพาะ ข้อมสร้างแรงกระเพื่อม วิธีการเททิ้งน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่เป็นกลไกหนึ่งในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนและสร้างผลกระทบที่ดีต่อสุขภาพประชาชนต่อไปในอนาคต

4. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เป็นกฎหมายวางหลักให้ท้องถิ่น ให้มีสภาเทศบาล โดยหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของสภาคือ ออกเทศบัญญัติบังคับใช้ในท้องถิ่นนั้น กล่าวคือ ท้องถิ่นมีกฎหมายที่ออกโดยผู้แทนประชาชนในพื้นที่นั้น “เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย...” ซึ่งภายใต้กฎหมายเทศบาล เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน รักษาความสะอาดของถนน ทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล โดยมาตรา 50²² ยังวางหลักให้ เทศบาล ตำยปฏิบัติงานตามหน้าที่และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล รวมไปถึงต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด จากการลงพื้นที่สำรวจ ได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และได้สัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านที่ประกอบอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระจัด พบข้อมูลที่ตรงกันว่า

²¹ ดู มาตรา 25, พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535.

²² ดู มาตรา 50, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496.

ไม่มีการดำเนินคดีหรือร้องทุกข์กล่าวโทษแก่กลุ่มแม่บ้านที่ปล่อยน้ำเสียจากการข้อมสึกระจุกลงสู่ธรรมชาติ แต่อย่างใด แม้จะมีกฎหมายบังคับใช้ในพื้นที่หลายฉบับ และเทศบาลตำบลตำบลละหาน้อยเอง ก็มีข้อกำหนดห้ามการเททิ้ง สิ่งปฏิกูลในที่หรือทางสาธารณะ²³ กรณีวิเคราะห์ได้ว่าครัวเรือนที่เป็นสถานที่ประกอบกิจการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระจุค ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งเกิดมลพิษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เมื่อไม่ได้เป็นแหล่งเกิดมลพิษ ก็ไม่มีหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ไม่ต้องติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย เมื่อไม่เข้ากรณีข้างต้น ในทางปฏิบัติจึงไม่ปรากฏการบังคับใช้กฎหมายแก่กลุ่มแม่บ้านที่ปล่อยน้ำเสียจากการข้อมสึกระจุคลงสู่ธรรมชาติ

ผลการดำเนินการวิจัย

1. ปัญหามลพิษทางน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน

สาเหตุมาจากเมื่อจังหวัดพัทลุงถูกประกาศให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเมืองรอง²⁴ สินค้าและบริการทุกประเภทในพื้นที่จึงถูกผลิตในปริมาณที่มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว หนึ่งในนั้นคือผลิตภัณฑ์กระจุค หัตถกรรมจากชุมชนที่หลายครัวเรือนต้องเร่งเพิ่มจำนวนสินค้าให้ทันต่อความต้องการ ซึ่งส่วนหนึ่งของขั้นตอนการผลิตคือการข้อมสึกระจุค การปล่อยน้ำเสียจากการข้อมสึกระจุคลงสู่ธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด เป็นเหตุให้น้ำเสียที่ได้นั้นปนเปื้อนสารเคมีจากการข้อมสึกระจุค จากการสำรวจปริมาณน้ำทิ้งจากสี่ที่ใช้ข้อมกระจุคโดยสำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาคที่ 16 สำรวจแหล่งกำเนิดมลพิษที่ระบุได้ (point source) และแบบกระจาย (non-point sources) ในพื้นที่บริเวณโดยรอบทะเลน้อย พบน้ำเน่าเสียจำนวน 1,393 ลิตรต่อเดือนซึ่งน้ำเสียดังกล่าวจะไหลลงสู่บึงทะเลน้อย²⁵ และไหลไปรวมกับลุ่มน้ำสาขาออกสู่ทะเลสาบสงขลาต่อไป

2. ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน

ในพื้นที่ชุมชนทะเลน้อย มีการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นไปตามวิชาการ ได้แก่ การเททิ้งขยะมูลฝอยใต้ถุนบ้าน จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย ในบ้านของตัวอย่าง พบว่ามีการเจาะพื้นบ้านเพื่อให้สะดวกต่อการเททิ้ง เมื่อใดที่เกิดน้ำหนุ่นจากฝิ่งบึงทะเลน้อย จะเกิดน้ำท่วมขังใต้ถุนบ้านและขยะสิ่งปฏิกูลลอยขึ้นมา กลิ่นของเสียหมักหมม ส่งกลิ่นกระจายไปทั่ว นอกจากนั้นแล้ว การจัดการปริมาณขยะอย่างขวดน้ำพลาสติกที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในฤดูกาลท่องเที่ยว ก็เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล²⁶

²³ ดู FACEBOOK VARNI CRAFT, กระจุคข้อมสึธรรมชาติ ปรากฏจากสารเคมี (29 เมษายน 2566) watch < <https://www.Facebook.com/watch/?v=1878734878993935>>.

²⁴ MGRONLINE, ‘กรม.เห็นชอบมาตรการภาษีท่องเที่ยวเมืองรองใน 55 จังหวัด ตั้งแต่ 1 ม.ค.-31 ธ.ค. 61’ (9 พฤษภาคม 2563) MGRONLINE <<https://mgronline.com/stockmarket/detail/9600000129861>>.

²⁵ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, อ้างแล้ว 3, 7.

²⁶ จังหวัดพัทลุง, ‘แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562’ (26 พฤศจิกายน 2563) develop_plan <http://www.phatthalung.go.th/develop_plan/3>.

3. ปัญหาการบุกรุกที่ดิน

บริเวณโดยรอบบึงทะเลน้อยเป็นที่ตั้งของชุมชน ได้แก่ ตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางตุง มีประชากรโดยประมาณจำนวน 112,500 คน ซึ่งในอดีตก่อนที่จะมีประกาศให้พื้นที่เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ชุมชนเข้าไปจับจองพื้นที่เพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ปัจจุบันพื้นที่ถูกแบ่งประเภทภายใต้กฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม สร้างความชัดเจนให้แก่ชุมชนมากกว่าในอดีต แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงพบการบุกรุกเข้าใช้ประโยชน์เพื่อทำกิจกรรมเกษตร เพื่อเพาะปลูก และเพื่อการปศุสัตว์ จากการลงพื้นที่สำรวจพบเกษตรกรรายย่อยทำการปศุสัตว์เพื่อการจำหน่ายในระดับครัวเรือน สัตว์เศรษฐกิจที่เป็นที่นิยมเลี้ยงของคนในชุมชน มักจะผันแปรไปตามสภาพพื้นที่และสถานะเศรษฐกิจ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันในพื้นที่ ได้แก่ โคเนื้อ กระบือ สุกร²⁷ ผลกระทบที่เกิดแก่พื้นที่ คือ การถมที่เพื่อรองรับการสร้างคอกสัตว์ ชั่วคราว มูลสัตว์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ถูกกำจัด ปล่อยให้ลงสู่พื้นที่ไปตามธรรมชาติ

4. ประเด็นปัญหาท้าทายที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน ได้แก่ พื้นที่ที่ถูกบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ²⁸ พื้นที่ขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้เฉพาะทางในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำมาปรับในพื้นที่ชุ่มน้ำและบุคลากรในหน่วยงานคุ้มครองพื้นที่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานทำให้เกิดปัญหาบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นตามมา

บทสรุป

ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียนมีสาเหตุมาจากกิจกรรมบางประเภทของชุมชน และมีสาเหตุมาจาก กฎหมายที่ใช้อยู่ได้ไม่รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ปัญหาดังกล่าว ทูลเกล้าและนำไปสู่มาตรการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม เรื่องแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อง สารเคมีอันตราย ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 รวมถึงเสนอให้หน่วยงานในระดับปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ร่วมกับจังหวัดอื่นที่มีประสบปัญหาและสามารถแลกเปลี่ยน หรือขอรับขอรับความช่วยเหลือ

²⁷ เทศบาลพนางตุง, 'แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)' (เทศบาลพนางตุง, 19 สิงหาคม 2562) (29 พฤษภาคม 2565) detail <<https://www.phanangtung.go.th/detail.php?id=139>>.

²⁸ ดูประกอบ รายงานข่าวโดยสำนักข่าวมติชนออนไลน์ข่าวภาคใต้ พบว่าที่ดินถูกบุกรุกโดยเทศบาลตำบลทะเลน้อยเองด้วย โดยข่าวเผยแพร่ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 “หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเข้าแจ้งความดำเนินคดีกับนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลทะเลน้อย กรณีเทศบาลตำบลทะเลน้อย รุกล่ามที่ต่อเนื่อง เป็นพื้นที่ยาวกว่า 2 ไร่ โดยแจ้งความดำเนินคดีในข้อหาทำผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ทำผิดพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 และทำผิดโดยการรุกรานพื้นที่แรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย”

ด้านบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเข้าร่วมดำเนินงานในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควน
จีเสียน รวมไปถึงสร้างข้อกำหนดเพิ่มเติมโอกาสให้ชุมชนและมูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย²⁹ ได้มีส่วนร่วมในการ
จัดการพื้นที่ โดยผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน
ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. กรณีการเทน้ำทิ้งน้ำเสียจากการข้อมลี่กระจุค สามารถดำเนินการได้โดยเปลี่ยนวิธีการใช้
วัตถุดิบหรือเทคโนโลยีการผลิต ตามหลักการป้องกันไว้ก่อน (Principle of Prevention) อย่างการใช้สีธรรมชาติ
แทนสีเคมี ผ่านการบรรจุลงแผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 4 ปี (พ.ศ.2565-2569) แผนแม่บทท้องถิ่นของเทศบาล
ชุมชน และดำเนินงานร่วมกันกับท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง กำหนดมาตรการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวร่วมเป็น
ส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน โดยการซื้อสินค้าที่สร้างมลพิษแก่
ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำน้อยที่สุด และแก้ไข มาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้เพิ่ม รายการที่ 11 ความว่า “สถานที่ที่ไม่ถูกจัดอยู่ในแหล่งกำเนิดมลพิษ
ทั้ง 10 ข้อ แต่ได้ดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องด้วยการใช้สารเคมีให้ถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ” และมีหน้าที่
ในฐานะผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โดยก่อนแก้ไขต้องดำเนินการสอบถามประชาชนที่มีส่วนได้เสียหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อน เพื่อที่
ชุมชนเองจะได้ทบทวนวิถีปฏิบัติของตนเองและกฎหมายที่มีอยู่สามารถคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำได้

2. กรณีการเททิ้งขยะลงใต้ถุนบ้าน สามารถจัดการแก้ไขได้ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
นั้น เทศบาลตำบลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนางตุง สามารถออกข้อบังคับ กำหนดให้ทุกบ้านที่เจาะ
พื้นบ้านสำหรับเททิ้ง ต้องมีตาข่ายกักกรองของเสีย 1 ชั้น เพื่อจะกักกรองขยะชิ้นใหญ่ ก่อนลงสู่พื้นใต้ถุนบ้าน
และกำหนดต้องมีจุดรับขยะ ในบริเวณที่รถขยะของเทศบาลเข้าไม่ถึง โดยใช้พื้นที่ในพื้นที หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2
และ หมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินการ เสนอให้เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และ
ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ทะเลน้อย ออกมาตรการนำร่อง เกี่ยวกับการลดปริมาณขวดพลาสติก ได้แก่
การวางมัดจำกรณีที่มีนักท่องเที่ยวนำขวดเข้าพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
เมื่อออกมาจากพื้นที่และแสดงขวด ก็รับเงินมัดจำคืน เพื่อเป็นหลักประกันว่านักท่องเที่ยวจะนำขวดน้ำขึ้นมา
ทิ้งบนฝั่ง และเสนอให้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง ร่วมกับ สำนักสิ่งแวดล้อม

²⁹ มูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย จดทะเบียนในวันที่ 28 สิงหาคม 2563 มีวัตถุประสงค์ หลักเพื่อส่งเสริมการศึกษาวิจัย และสนับสนุนฐาน
ข้อมูลในทางวิชาการเพื่อการป้องกันการใช้ประโยชน์ และการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน และพื้นที่เชื่อมโยงอย่างยั่งยืน ตลอดจนเผยแพร่
องค์ความรู้ เป็นหนึ่งในกลไกหนุนเสริมการปกป้องการใช้ประโยชน์ สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในพื้นที่อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม รวมไปถึง
การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเอกชน ชุมชน สถาบันวิชาการด้วย

และควบคุมมลพิษที่ 14 (สุราษฎร์ธานี) เรื่องประเด็นบ่อฝังขยะชุมชนที่ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการที่อาจจะสร้างผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในอนาคต

3. ข้อเสนอต่อการบุกรุกที่ดิน ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการคุ้มครองพื้นที่สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่นั้นเพียงพอต่อการเข้าดำเนินการจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ ต้องดำเนินคดีทางปกครองด้วย การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ขอเสนอเรื่องการทำแผนที่โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อความชัดเจนเรื่องหลักเขตแดนและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ

4 ข้อเสนอต่อประเด็นปัญหาที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน กรณีที่พื้นที่ถูกบุกรุกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้เขียนเห็นว่าต้องดำเนินการใช้กฎหมายคุ้มครองพื้นที่ที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด และ ดำเนินคดีทางวินัยและทางปกครองด้วย และข้อเสนอต่อการแก้ปัญหาขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้ด้านการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเสนอให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำร่วมกับจังหวัดอื่นที่มีประสบปัญหาและสามารถแลกเปลี่ยน หรือขอรับความช่วยเหลือด้านบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเข้าร่วมดำเนินงานในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจีเสียน รวมไปถึงสร้างข้อกำหนดเพิ่มโอกาสให้ชุมชนและมูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ได้มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่และเสนอให้สำนักงาน กพร. มีประกาศ กำหนดให้บุคลากรในหน่วยงานคุ้มครองพื้นที่ ประจำราชการของหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่คุ้มครองนั้นต้องมีระยะประจำการต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี เพื่อจัดการปัญหาที่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- จังหวัดพัทลุง, ‘แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 4 ปี(พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562’(26 พฤศจิกายน 2563) develop_plan <http://www.phatthalung.go.th/develop_plan/3>.
- โชคดี นพวรรณ, *การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ กรณีศึกษาโครงการส่งท่อก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550).
- เทศบาลนางตุง, ‘แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)’ (เทศบาลนางตุง, 19 สิงหาคม 2562)(29 พฤษภาคม 2565) detail <<https://www.phanangtung.go.th/detail.php?id=139>>.
- นพร โพธิ์พัฒนชัย, *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาปัญหากฎหมายการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมการเข้าถึงความยุติธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม* (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563).
- วิชญา อาริมิตร, *ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563).
- สุธาสิณี แทนอ่อน, *การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงครามตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, *ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนขี้เสียน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินทิกเรเตอร์โปรโมชันเทคโนโลยีจำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2543).
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม “รายงานการสัมมนาเรื่องสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย” (สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย, โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่าลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร, วันที่ 13-14 มกราคม 2540).
- สำนักความหลากหลายทางชีวภาพและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ‘*ทำความเข้าใจกับอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ*’ (กรุงเทพฯ: บริษัท แรบบิท 4 พรินต์ จำกัด, 2552).
- FACEBOOK VARNI CRAFT, *กระชูดย้อมสีธรรมชาติ ปรากฏจากสารเคมี* (29 เมษายน 2566) watch <<https://www.Facebook.com/watch/?v=1878734878993935>>.
- Indiana Department of Environmental Management, ‘*What is Pollution Prevention?*’ (27 สิงหาคม 2565) what-is-pollution-prevention <<https://www.in.gov/idem/prevention/what-is-pollution-prevention/>>.
- MGRONLINE, “*ทะเลน้อย*” *วิกฤต มลพิษในน้ำทำปลาตายเกลื่อนต่อเนื่องเป็นวันที่ 3 ไร้หน่วยงานรัฐดูแล* (9 มีนาคม 2566) MGRONLINE < <https://mgronline.com/south/detail/9570000120479>>.

- MGRONLINE, ‘กรมเห็นชอบมาตรการภาษีที่ท่องเที่ยวเมืองรองใน 55 จังหวัด ตั้งแต่ 1 ม.ค.-31 ธ.ค. 61’ (9 พฤษภาคม 2563) MGRONLINE <<https://mgronline.com/stockmarket/detail/9600000129861>>.
- The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat, (*The Ramsar Convention*) (adopted 2 February 1971, entered into force 21 December 1975) 996 UNTS 246 (13 สิงหาคม 2565) volume-996-I-14583 <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20996/volume-996-I-14583-English.pdf>>.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development, *Do you know all 17 SDGs?, History*’ 27 (สิงหาคม 2565) THE 17 GOALS <<https://sdgs.un.org/goals>>.
- United Nations Digital Library, ‘*Popular Participation as a Strategy for Community Level Action and National Development 1981*’ (4 กันยายน 2565) record <<https://digitallibrary.un.org/record/35985>>.

